

*Válogatás a Miskolci Egyetem
Állam-és Jogtudományi Kar
oktatóinak írásaiból*

Jogi kihívások és válaszok a XXI. században

3.

Miskolc, 2024.

Jogi kihívások és válaszok a XXI. században

3.

ISBN 978-963-358-355-5

Szerkesztette:

Dr. Varga Zoltán

egyetemi docens

tudományos és nemzetközi dékánhelyettes

A kiadó neve: Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Címe: 3515, Miskolc-Egyetemváros, A/6-os épület

Telefon- és faxszáma: 46/565-171 és 46/565-121

E-mail címe: jogdhiv@uni-miskolc.hu

Honlapjának URL-je: <https://jogikar.uni-miskolc.hu/index.htm>

Tartalomjegyzék

<i>Angyal Zoltán:</i> REKORDÖSSZEGŰ PÉNZÜGYI SZANKCIÓ MAGYARORSZÁGNAK EGY KÖTELEZETTSÉGSZEGÉST MEGÁLLAPÍTÓ ÍTÉLET VÉGRE NEM HAJTÁSA MIATT	5
<i>Angyal Zoltán:</i> MIKOR NEM KÖTELES A NEMZETI BÍRÓ ALKALMAZNI AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG UNIÓS JOGOT SÉRTŐ HATÁROZATÁT? EGY JOGESET MARGÓJÁRA	18
<i>Angyal Zoltán:</i> AZ EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA HATÁSKÖRÉNEK TERJEDELME A KÖZÖS KÜL- ÉS BIZTONSÁGPOLITIKÁBAN, AVAGY EGY FELLEBBEZÉSI ELJÁRÁS TANULSÁGAI.....	28
<i>Cseh-Zelina Gergely . Czibrik Eszter:</i> A KÖZTERÜLET-HASZNÁLAT SZABÁLYOZÁSÁNAK ALAKULÁSA	41
<i>Csemáné Váradi Erika - Balla Bulcsú:</i> MESTERSÉGES INTELLIGENCIA ÉS BÜNTETŐJOGI FELELŐSSÉG	50
<i>Csemáné Váradi Erika - Pécsi Zsófia:</i> A KORAI PROBLÉMA-FELISMERÉS ACHILLES SARKA I. KORAI PROBLÉMA-FELISMERÉS ÉS MEGELŐZÉS.....	64
<i>Erdős Éva - Bodnár Ildikó:</i> A DIGITÁLIS GAZDASÁG ADÓZTATÁSA, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ OLASZ DIGITÁLIS ADÓRA	79
<i>Gedeon Magdolna:</i> MOMMSEN ÉS AZ ÜNNEPI JÁTÉKOK.....	92
<i>Gula József:</i> A PÉNZHAMISÍTÁS ELLENI UNIÓS IRÁNYELVNEK VALÓ TAGÁLLAMI MEGFELELÉS HELYZETE.....	100
<i>Halász Csenge:</i> CORNERSTONES OF THE PROTECTION OF THE PERSONALITY RIGHTS OF PUBLIC FIGURES, IN THE LIGHT OF THE CASE LAW OF THE CURIA	110
<i>Hornyák Zsófia:</i> ÉSZREVÉTELEK A FÖLDÖRÖKLÉS SZABÁLYOZÁSÁNAK LEGUTÓBBI MÓDOSÍTÁSAI KAPCSÁN	121
<i>Jakab Nóra - Iklandi Boglárka:</i> A MUNKAERŐ-PIAC ÁTALAKULÁSA ÉS A MUNKAIDŐ ELMOSÓDÁSA.....	131
<i>Jakab Nóra - Kocsis Melinda :</i> LAWFUL EMPLOYMENT OF THIRD COUNTRY NATIONALS	139

<i>Jakab Nóra - Tunyi Mária Vivien: A SZOCIÁLIS BIZTONSÁG KÉRDÉSKÖRE A PLATFORM MUNKÁSOK VISZONYLATÁBAN.....</i>	<i>147</i>
<i>Jánosi Andrea :A RENDŐRSÉGI EGYÜTTMŰKÖDÉS CÉLJÁBÓL FOLYTATOTT AUTOMATIZÁLT ADATCSERE KERETRENDSZERÉNEK FEJLŐDÉSE –PRÜM II RENDELET</i>	<i>156</i>
<i>Juhász Ágnes: A RÉSZLEGES ÉRVÉNYTELENSÉG ÉS ALKALMAZHATÓSÁGA MAGYAR POLGÁRI JOGBAN</i>	<i>167</i>
<i>Kovács-Berényi Laura: GONDOLATOK A MUNKAJOGI JOGOK ÉS KÖTELEZETTSÉGEK RENDSZERÉRŐL A MUNKA ÉS A MAGÁNÉLET EGYENSÚLYÁNAK MEGTEREMTÉSÉBEN</i>	<i>185</i>
<i>Lehotay Veronika: MUNKAHELYI ZAKLATÁS? AVAGY EGY JOGPSZICHOLÓGIAI KUTATÁS TANULSÁGAI</i>	<i>196</i>
<i>Mátyás Imre: A NEMZETKÖZI LÉGI ÁRUFUVAROZÁS</i>	<i>211</i>
<i>Mátyás Imre: JOHN RUSSELL QC & BENJAMIN COFFER: A HAJÓZÁSI ALKALMASSÁG HIÁNYA A LEGFELSŐBB BÍRÓSÁG ELŐTT: A CMA CGM LIBRA ÜGY** SZAKFORDÍTÁS.....</i>	<i>220</i>
<i>Nagy Anita: ELEKTRONIKUS ÜGYKEZELÉS A BÍRÓSÁGI BÜNTETŐ ÜGYVITELBEN</i>	<i>224</i>
<i>Paulovics Anita - Fazekas Fanni: COORDINATED PROTECTION? WILDLIFE REGULATION IN HUNGARY AND IN THE EUROPEAN UNION</i>	<i>236</i>
<i>Paulovics Anita - Kállai Erika: CONSERVATION AT GLOBAL LEVEL: THE IMPACT OF INTERNATIONAL CONVENTIONS ON WILDLIFE</i>	<i>246</i>
<i>Petrasovszky Anna: "LEGERE SEU COMPUTERE" A JOGI KÉPZÉS IRÁNT ÉRDEKLŐDŐ LEENDŐ HALLGATÓK SZÖVEGÉRTÉSI ÉS SZÖVEGELEMZÉSI KÉSZSÉGEINEK FEJLESZTÉSE.....</i>	<i>256</i>
<i>Pusztahelyi Réka: ÚTON EGY EGYSÉGES UNIÓS MI FELELŐSSÉGI RENDSZER MEGTEREMTÉSE FELÉ: A MESTERSÉGESINTELLIGENCIA-RENDSZEREK ÁLTAL OKOZOTT KÁROKÉRT VALÓ FELELŐSSÉG AZ UNIÓS JOGSZABÁLYOK ÉS SZABÁLYOZÁSI JAVASLATOK TÜKRÉBEN</i>	<i>267</i>
<i>Pusztahelyi Réka: A DIGITÁLIS TISZTESSÉGRE VONATKOZÓ UNIÓS FOGYASZTÓVÉDELMI JOG: GONDOLATOK EGY FOGYASZTÓVÉDELMI FELÜLVIZSGÁLATI JELENTÉS APROPÓJÁN.....</i>	<i>278</i>

<i>Rácz Zoltán: AZ EGYENLŐ ÉRTÉKŰ MUNKÁÉRT EGYENLŐ DÍJAZÁS ELVÉNEK AKTUÁLIS KÉRDÉSEI – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A SPORTJOGRA.....</i>	<i>292</i>
<i>Ritó Evelin: GLOBAL TRENDS AND LOCAL RESPONSES.....</i>	<i>302</i>
<i>Ritó Evelin: URBAN DEVELOPMENT IN THE DIGITAL AGE.....</i>	<i>312</i>
<i>Róth Erika: A TÁRGYALÁSON VALÓ JELENLÉT JOGA A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN</i>	<i>323</i>
<i>Sáry Pál: A HALÁLRA ÍTÉLÉS EGY SAJÁTOS MÓDJA A CSÁSZÁRKORI RÓMÁBAN: AZ ÖNGYILKOSSÁGRA KÖTELEZÉS</i>	<i>335</i>
<i>Solymosi-Szekeres Bernadett - Tóth Adél:ALKOTMÁNYOS ÉRTÉKEK ÉRVÉNYESÜLÉSE ÉS KIHÍVÁSAI AZ ÚJ FOGLALKOZTATÁSI FORMÁK TEKINTETÉBEN.....</i>	<i>344</i>
<i>Szabó Balázs: A DRÓNOK ÉS MOBIL APPLIKÁCIÓK SZEREPE AZ ERDÉSZETI ÉS-EZŐGAZDASÁGI SZAKIGAZGATÁSBAN</i>	<i>354</i>
<i>Szabó Balázs: A MODERN ÉPÍTÉSÜGYI SZAKIGAZGATÁS TECHNIKAI TÁMOGATÁSA.....</i>	<i>360</i>
<i>Szabó Balázs: TECHNIKAI FEJLESZTÉSEK A TERMÉSZETVÉDELMI ÉS KÖRNYEZETVÉDELMI IGAZGATÁSBAN.....</i>	<i>368</i>
<i>Torma András - Ritó Evelin: ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI ALAPFOGALMAK KÖZIGAZGATÁSI SZEMSZÖGBŐL</i>	<i>376</i>
<i>Tóth Hilda: A JEGYZŐ KÖZSZOLGÁLATI JOGVISZONYA MEGSZÜNTETÉSÉNEK EGYES KÉRDÉSEI.....</i>	<i>388</i>
<i>Tóth Hilda - Rimán Áron: A PLATFORMMUNKÁSOK MUNKAJOGI ÉS SZOCIÁLIS JOGI HELYZETE AZ ÚJ PLATFORM IRÁNYELV TÜKRÉBEN.....</i>	<i>395</i>
<i>Udvarhelyi Bence: AZ UNIÓS BÜNTETŐJOGI JOGALKOTÁS LEGÚJABB EREDMÉNYEI.....</i>	<i>405</i>
<i>Varga Zoltán: ENFORCEMENT IN TAX LAW</i>	<i>422</i>
<i>Varga Zoltán: THE OPERATION AND MANAGEMENT OF MAGYAR NEMZETI BANK</i>	<i>448</i>

ÚTON EGY EGYSÉGES UNIÓS MI FELELŐSSÉGI RENDSZER MEGTEREMTÉSE FELÉ: A MESTERSÉGESINTELLIGENCIA-RENDSZEREK ÁLTAL OKOZOTT KÁROKÉRT VALÓ FELELŐSSÉG AZ UNIÓS JOGSZABÁLYOK ÉS SZABÁLYOZÁSI JAVASLATOK TÜKRÉBEN

Towards a common European AI liability system – Liability for damage caused by AI systems in light of EU legislative acts and proposals

PUSZTAHELYI RÉKA*

Az elmúlt években az Európai Unió jelentős lépéseket tett a mesterséges intelligencia rendszerek széleskörű alkalmazásával összefüggő általános szabályozási keretrendszer, azon belül pedig az MI kártérítési felelősségi rendszer kialakítása felé. A jelen tanulmány e szabályozási vívmányokat, mind az elfogadott jogszabályokat, mind pedig a javaslatokat, egy jövőbeli egységes európai uniós MI kártérítési felelősségi rendszer irányából veszi szemügyre.

Kulcsszavak: mesterségesintelligencia-rendszerek, AI Act, termékfelelősség, kártérítési felelősség

In recent years, the European Union has taken significant steps towards the development of a general regulatory framework for the widespread use of artificial intelligence systems, including a liability regime for AI. The present paper explores this regulatory acquis, both in terms of adopted legislation and proposals, from the perspective of a future common European AI tort law.

Keywords: artificial intelligent systems, AI Act, product liability, liability for damages

1. Bevezetés

Az elmúlt években az Európai Unió jelentős lépéseket tett a mesterséges intelligencia rendszerek¹ széleskörű alkalmazásával összefüggő általános szabályozási keretrendszer kiépítése felé. Ennek az összetett szabályozási ökoszisztémának pusztán csak egyetlen szeglete, mégha egy magánjogász számára az egyik legvonzóbb területe, az MI rendszerek alkalmazásával okozott hátrányoként való polgári jogi kártérítési felelősség. Az eredeti

* DR.PUSZTAHELYI RÉKA,
PhD, habilitált egyetemi docens,
Miskolci Egyetem, Állam-és Jogtudományi Kar,
Civilisztikai Tudományok Intézete
Polgári Jogi Tanszék,
3515 Miskolc-Egyetemváros,
reka.pusztahelyi@uni-miskolc.hu;
ORCID ID: 0000-0002-4779-2290.

¹ A MI jogszabály (Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1689 rendelete (2024. június 13.) a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról, a továbbiakban: AI Act) fogalma szerint: „MI-rendszer”: gépi alapú rendszer, amelyet különböző autonómiaszinteken történő működésre terveztek, és amely a bevezetését követően alkalmazkodóképességet tanúsíthat, és amely a kapott bemenetből – explicit vagy implicit célok érdekében – kikövetkezteti, miként generáljon olyan kimeneteket, mint például előrejelzéseket, tartalmakat, ajánlásokat vagy döntéseket, amelyek befolyásolhatják a fizikai vagy a virtuális környezetet (3. cikk 1. pont).

elképzeléseket követő szabályozási dokumentumok láthatóan fenntartják a felróhatóságon alapuló és a használt kifejezés szerint a veszélyen alapuló (risk-based), ilyen megközelítésben objektív – kártérítési szabályok dichotómiáját,² és a szabályozás pillérei közé bevonják az 1985-ös irányelv³ által már nagyjából kikövezett úton haladó termékfelelősség rendszerét.

Az MI kártérítési felelősségi tényállás önálló kiképzését alapvetően indokolhatják a technológia olyan sajátosságai, mint például az autonóm működés, a kiszámíthatatlanság, az előrejelezhetetlenség,⁴ viszont az emberi magatartásra koncentrált felelősségi tényállások meglévő rendszerébe az igazságos kárelosztást biztosító újszerű szabályozási megoldások beillesztése jelentős problémákkal jár. Pozitívum viszont, hogy a termékfelelősség, mint az uniós harmonizált kártérítési jognak az elmúlt évtizedek alatt sokszor üdvözölt és kritizált „zászlóshajója” mellé érkező új javaslatok újabb és újabb kis lépéseket jelenthetnek a közös európai kártérítési jog megeremtetése felé.

Nem feledkezhetünk meg a potenciális károkozók bonyolult kapcsolódásáról sem: a kár megtérítésére nem nyílna lehetőség, ha ugyan a kár és a vétkesség nyilvánvaló, viszont a lehetséges károkozók szűk köre ismert. A megelőzés elvét is alááshatná a kárigény elutasítása ezekben az esetekben. Mindazonáltal, ha a károsultat mentesítjük az okozati összefüggés bizonyításának terhe alól, akkor az rendellenességeket okoz a kártérítési jog rendszerében és igazságtalan eredményekhez vezetne.⁵

Továbbra is úgy látom, hogy az MI rendszerek által okozott károkért való felelősséghez a kulcsot, a lényegi sajátosságot az jelenti, hogy a gépi „cselekvés” káros kimenete és az alkalmazó magatartása egymástól mind távolabbra kerül – ahogyan egyre növekszik a MI rendszer autonómiája és egyre csökken az emberi ráhatás lehetősége.⁶ Újból és újból felteszi a kérdést, milyen jogpolitikai célokat kell, hogy szolgáljon a kártérítési felelősség, mennyiben lásson el reparatív vagy regresszív funkciót, más intézmények mellett a társadalmi kárelosztást hogyan valósítsa meg. A veszélyes üzemi felelősség bevezetése hatalmas lépést jelentett a technológia fejlődésre adott polgári jogi válaszok között. Az objektív vagy objektívizálódó felelősség alkalmazása a jelenkori MI technológiák esetében szintén szükséges lehet. És nem pusztán a fokozott veszélyforrás megléte miatt, mint egyfajta „újragombolt” veszélyes üzemi felelősségi tényállás, hanem az emberi magatartás (felügyelet, irányítás) mind csökkenő intenzitása okán, egy tulajdonképpen értelemben vett objektív felelősségi tényállásként.

Gerard Spindler szerint szigorú felelősségi szabályok bevezetése akkor indokolt, ha a gyártó magatartásának gondossága nem tudja befolyásolni az eleve fennálló kockázat mértékét. Véleménye szerint, mivel az AI viselkedése megjósolhatatlan, ezért helye van a szigorú

² Bernard A. Koch 2023-ban megjelent munkájában hasonlóképp kiemelte a figyelembe veendő feltételek relativitását és egymásba hajló folytonosságát, mint a kártérítési felelősségi szabályok megalkotása mögött álló egyes tényezőknek, rögzítve a vétkességen (felróhatóságon) alapuló és a vétlen felelősség dichotóm rendszerének meghaladott voltát. Bernard A. KOCH: The grey Zone between Fault and Strict Liability ... and where to place AI. in Sebastian Lohsse, Reiner Schulze, Dirk Staudenmayer (eds.) Liability for AI. Münster Colloquia, 2023.

³ Egységes szerkezetbe foglalt szöveg: A Tanács irányelve (1985. július 25.) a hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről (85/374/EGK).

⁴ Az EU Bizottság 2018-ban által felállított szakértői munkacsoport, 2019-es jelentésében az alábbi tulajdonságokban látta a kártérítési jogra döntő hatást gyakorló tényezőket: ezek a komplexitás, az átláthatatlanság, a program lezáratlansága, az autonóm működés, a kiszámíthatatlanság, az adatalapú működés és a sérülékenység. A kockázatok nagy része a fent említett „black box” jelenséghez, a kiszámíthatatlan működéshez kapcsolódik, amelynek fő forrása a neurális háló, vagy a gépi tanulás (machine learning) és annak módszerbeli leágazásai. Expert Group Report on Liability for Artificial Intelligence and Other Emerging Digital Technologies (a továbbiakban: Expert Group Report on Liability 2019). <https://doi.org/10.2838/573689> <https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupMeetingDoc&docid=36608>, 32–33.

⁵ MENYHÁRD Attila: Hungary in Helmut KOZIOL (szerk.) Basic Questions of Tort Law from a Comparative Perspective, Jan Sramek Verlag, 2015, 302.

⁶ PUSZTAHELYI Réka: Emberi döntéshozatalt segítő, illetve kiváltó mesterséges intelligencia alkalmazásával okozott károkért való felelősség, *Miskolci Jogi Szemle*, 2020/3. 132–139.

felelősségnek.⁷ Viszont mindaddig, amíg a mesterséges intelligencia alkalmazása annyira el nem terjed, hogy elég valós adattal szolgáljon a kockázatokra, a fenyegető kár nagyságára vagy az emberi-társadalmi reakciókra nézve, addig a szabályozás elsietett lehet.⁸

Egyetértek Menyhárd Attilával, aki szerint a károk tömegessé válásával a vétkesség nélküli, direkt kockázattelepítési alapú kártérítési alakzatok, továbbá a biztosítási alapú kockázattelepítés lehet megfelelő eszköz a kártelepítésre.⁹

Itt kell talán közbeiktatnom Mádl Ferenc gondolatait is, amelyeket a *Deliktualis felelősség* című monográfiájában rögzített. Bár a veszélyes üzemi felelősség sajátos jegyeiről szól, azonban úgy ragadja meg az objektív felelősség lényegét, amely rávilágít az emberi magatartástól eltávolított potenciális károkozó tényezőktől, mert a felelősséget függetleníti a kár keletkezésénél fogva jelen lévő vagy jelen nem lévő szubjektív elemektől.:

„Ami végül azt a kérdést illeti, hogyan viszonylik ez a felelősségi intézmény a felelősség általános szabályaihoz, a jogi forma szerint, ami természetesen lényeges tartalmi különbséget fejez ki, a következő eltérésekről van szó. Az egyik: a kár forrása nem bármilyen, hanem csak egy elhatárolt okozási forma, a fokozott veszéllyel járó tevékenységgel összefüggő okozás lehet. A másik: a felelősség függetlenítése a kár keletkezésénél jelen vagy jelen nem levő szubjektív elemektől. A felelősség, amely alól csak az okozón kívül eső meghatározott tényezők mentesítenek, tehát nem közvetlenül nyugszik az emberi magatartás és a kár viszonyának értékelésén, nem közvetlenül hat vissza a károkozó magatartására. Ennélfogva ebben a felelősségi konstrukcióban a prevenció sem közvetlenül jut kifejezésre, hanem közvetve, áttételek útján.”¹⁰

2. Emberi felügyelet – az MI autonóm működése – objektivizálódó felelősség

Az MI rendszerek működésével összefüggő veszélyforrások természeténél fogva viszont kulcsfontosságú lesz az, hogy milyen előzetes biztonsági intézkedések megtétele volt „elvárható” az üzemeltetőtől (alkalmazótól, szolgáltatótól). Itt fontos megjegyezni, hogy az EU szakértői munkacsoport jelentése rámutat arra, hogy az AI üzemeltetésével összefüggő jogi kötelezettségek¹¹ megszegése önmagában kiváltja az üzemeltető felelősségét magatartása felróhatósága folytán. Több nemzeti jogrendszer bíraskodásában a megkívánt gondosság szintje olyan magasra emelt, teszi hozzá, hogy ez alapján eleve nehéz meghúzni és nem is kell meghúzni az általános alakzat és a veszélyes üzemi szigorú felelősség közötti határvonalat.¹²

Hiszen a külső ok elháríthatatlansága nemcsak a szubjektív értelemben, azaz az akut helyzetre szabott beavatkozási lehetőségek megléte, hanem objektív értelemben, azaz az előre látható károsodás megakadályozása végetti előzetes intézkedés lehetősége körében is vizsgálendő. Az MI működésében rejlő nagyfokú bizonytalanság, az előre jósolhatatlanság szétfeszítheti a hagyományos veszélyforrásokra szabott és így felfogott elháríthatatlanság kategóriáját.

⁷ Gerald SPINDLER: User Liability and Strict Liability in the Internet of Things and for Robots. In: Sebastian Lohsse – Reiner Schulze – Dirk Staudenmayer (szerk.): *Liability for Artificial Intelligence and the Internet of Things*. Münster Colloquia on EU Law and the Digital Economy IV Nomos, Baden-Baden, 2019, 134.

⁸ Jean-Sébastien BORGHETTI: How can Artificial Intelligence be Defective? In: Sebastian Lohsse – Reiner Schulze – Dirk Staudenmayer (szerk.) *Liability for Artificial Intelligence and the Internet of Things*. Münster Colloquia on EU Law and the Digital Economy IV Nomos, Baden-Baden, 2019, 72.

⁹ MENYHÁRD Attila: A technológiai fejlődés hatása az alapjogok érvényesülésére, *Közjegyzők Közlönye*, 2022/3, 5–22.

¹⁰ MÁDL Ferenc: A deliktualis felelősség, Mádl Ferenc Intézet, Budapest, 2022, 2. kiadás, 455.

¹¹ Például a biztonsági előírások betartása, adott feladat ellátására alkalmas MI kiválasztása, a rendszer ellenőrzése és fenntartása.

¹² Expert Group Report on Liability 2019, 44.

Mindamellett, hogy a szakirodalom hangot adott az emberi felügyelet hatékonyságával vagy valós tartalmával kapcsolatos kétségeinek, mégis szükségét látjuk ezeket az elvárásokat összekapcsolni az alábbiakban a kártérítési felelősség egyes tényezőivel, úgymint a megfelelő előzetes védőintézkedések meghozatala, az előreláthatósági klauzula és az adott helyzetben általában elvárható magatartás értelmezése.

Az AI Act a 14. cikk (emberi felügyelet) alatt számos konkrét követelményt nevesít, amelyek az MI rendszer használatához kapcsolódnak, nagy kockázatú MI-rendszer rendeltetésszerű használata vagy észszerűen előrelátható rendellenes használata esetén merülhetnek fel. Céljuk a kockázatok megelőzése és minimalizálása.

Az AI Act 7. cikk 2.d) pontja értelmében nagyfokú kockázat értékelésénél figyelembe vett egyik tényező az MI-rendszer autonóm cselekvésének mértéke és az emberi beavatkozás lehetsége potenciálisan kárt okozó döntés vagy ajánlások felülírása érdekében.

Az AI Act 14. cikke a magas kockázatú MI rendszerek felett, ember által kifejtendő, hatékony emberi felügyeletet ír elő. Az emberi felügyelet vagy ráhatás etikai alapú kritériuma¹³ a rendszer működésének átláthatatlanságával és autonóm működésével szembeállítva a negatív hátrányos kimenetek visszaszorítását, megakadályozását szolgálja.

Sterz és szerzőtársai által nemrégiben közzétett kutatás hangsúlyozza, hogy a hatékony emberi felügyelet az alábbi pilléreken nyugszik: 1. az ember ráhatási/közrehatási képessége 2. a döntéshozatalhoz szükséges elegendő ismeret megléte 3. önkontroll/önrendelkezés 4. a felügyelet ellátásra való szándék.¹⁴

Az AI Act érzékelteti az MI életútja/MI-értéklánc során valamennyi résztvevő (szolgáltató, importőr, forgalmazó, alkalmazó stb.) aktív szerepét és felelős együttműködését. Viszont egyértelmű, hogy a lista nem teljes, kiemeléseiben sem arányos, az egyes esetek nem azonos absztrakciós szinten állnak. Az emberi felügyelet, mint a kártérítési felelősség szempontjából releváns magatartás további részelemeit, az egyes gondossági kötelezettségeket az AI Act más részeiben, a III. fejezet 3. szakaszában leljük fel: A nagy kockázatú MI-rendszerek szolgáltatóira és alkalmazóira, valamint más felekre vonatkozó kötelezettségek cím alatt. A háttérben a 2. szakaszban kifejtett, a nagy kockázatú MI-rendszerekre vonatkozó követelmények állnak.¹⁵

3. Európai Parlament 2020. évi rendeletjavaslata a mesterséges intelligenciára vonatkozó polgári jogi felelősségi rendszerre

Az Európai Parlament 2020. október 20-i állásfoglalásában¹⁶ a Bizottságnak ajánlásokat tett a mesterséges intelligenciára vonatkozó polgári jogi felelősségi rendszerrel kapcsolatban, amihez konkrét szövegjavaslatot tartalmazó rendelettervezetet fűzött. Ez a dokumentum szervesen beilleszkedik az unió mesterséges intelligenciával kapcsolatos szabályozási – jogalkotási

¹³ Vö. EU-HLEG: Ethics guidelines for trustworthy AI. 2019. április 8. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/ethics-guidelines-trustworthy-ai>. Az iránymutatásról bővebben lásd: PUSZTAHELYI Réka: Bizalmunkra méltó MI. Publicationes Universitas Miskolcensis Sectio Juridica et Politica 2019/2, 97–122.

¹⁴ Sarah STERZ, Kevin BAUM, Sebastian BIEWER, Holger HERMANN, Anne LAUBER RÖNSBERG, Philip MEINEL, Markus LANGER: On the Quest for Effectiveness in Human Oversight: Interdisciplinary Perspectives. In ACM Conference on Fairness, Accountability, and Transparency (ACM FAccT '24), June 3–6, 2024, Rio de Janeiro, Brazil. ACM, New York, NY, USA, 2024. <https://doi.org/10.1145/3630106.3659051>.

¹⁵ A nagy kockázatú MI-rendszerekre vonatkozó követelmények címszavakban a következők Kockázatkezelési rendszer, Adatok és adatkormányzás, Műszaki dokumentáció, Nyilvántartás vezetése, naplózás, Átláthatóság és az alkalmazóknak nyújtott tájékoztatás, Emberi felügyelet, Pontosság, stabilitás és kiberbiztonság.

¹⁶ Az Európai Parlament 2020. október 20-i állásfoglalása a Bizottságnak szóló ajánlásokkal a mesterséges intelligenciára vonatkozó polgári jogi felelősségi rendszerrel kapcsolatban (2020/2014(INL): A mesterséges intelligencia polgári jogi felelősségi rendszere (P9_TA(2020)0276).

folyamatába, annak ellenére, hogy a megszövegezett rendeleti javaslat vitájára végül (vagy legalábbis jelenleg még) nem került sor.

A Parlament az alábbi általános elvi tételeket fogalmazta meg a felelősségi szabályok felülvizsgálata, rendeleti szintű közös felelősségi tényállások megalkotásával összefüggésben.

— Nincs szükség az MI jogalanyisággal történő felruházására.

— A magas kockázattal járó MI rendszerek által okozott károkért az üzemeltető szigorú felelősséggel tartozzon. A fokozott kockázattal nem járó MI rendszerek esetében a vétkességi/felróhatósági alapú felelősség legyen alkalmazandó.

— Mivel egyértelmű érzékelhető az egymást részben átfedő felelősségi tényállások rendszere: ezért a károkozók vagy a kárért felelős személyek egyetemleges helytállása legyen a kiindulópont.

— Tisztázni szükséges viszont azt a kérdést, hogy ki gyakorol (aktuálisan) erősebb kontrollt az MI felett, az ún. backend vagy a frontend üzemeltető?¹⁷

— A gyártó is minősülhet üzemeltetőnek, de tekintettel kell lenni a termékfelelősségi szabályokra.

— Fokozott kockázathoz kapcsolódjon felelősségbiztosítás.

— A károsult érdekében egyes tényálláselemek esetében a bizonyítási kötelezettség megfordítása szükséges.

Itt kell előre bocsátanom, hogy az állásfoglalás fogalmi rendszerében a magas szintű kockázat csak formai szempontból mutat hasonlóságot az AI Act fogalmi rendszerében is megjelenő magas vagy fokozott kockázati besorolással. Az állásfoglalás alapján, hogy egy MI-rendszer milyen mértékben okozhat sérelmet vagy kárt, az alábbi tényezők együttes értékelésével lehet megállapítani:

— az MI-rendszer forgalomba hozatalát indokoló használati cél,

— az MI-rendszer használatának módja,

— a potenciális sérelem vagy kár súlyossága,

— az esetlegesen kárt okozó döntéshozatal önállóságának mértéke és

— a kockázati esemény bekövetkezésének valószínűsége közötti kölcsönhatástól függ.

A magas kockázatú MI rendszerek esetében a rendelettervezet 4.§ (1) bekezdése objektív felelősségi tényállást fogalmaz meg. A magas kockázatú MI-rendszer üzemeltetője objektív felelősséggel tartozik minden olyan sérelemért vagy kárért, amelyet a szóban forgó MI-rendszer által vezérelt fizikális vagy virtuális tevékenység, eszköz vagy folyamat okozott. A tervezet 4.§ (3) bekezdése szerint a magas kockázatú MI-rendszer üzemeltetője nem mentesülhet a felelősség alól arra hivatkozva, hogy megfelelő gondossággal járt el, vagy hogy a sérelmet vagy kárt az MI-rendszere által vezérelt autonóm tevékenység, eszköz vagy folyamat okozta. Az üzemeltető kizárólag akkor mentesülhet a felelősség alól, ha a sérelmet vagy kárt vis maior eredményezte.

Itt kell még megjegyeznünk, hogy a rendelettervezet értelmében MI-rendszerek ellentmondó objektív felelősségi besorolása esetén e rendelet irányadó a nemzeti felelősségi rendszerekkel szemben.

Ha a vétkességen alapuló felelősségre tekintünk, akkor a rendelettervezet (17) Preambulumbekezdése értelmében a kivételes objektív felelősség mellett általános szabályként érvényesül. Tehát valamennyi olyan, MI-rendszer által vezérelt fizikális vagy virtuális

¹⁷ A frontend-üzemeltető: aki vagy amely bizonyos mértékben kontrollálja az MI-rendszer üzemeltetésével és működésével kapcsolatos kockázatot, és élvezzi az MI-rendszer üzemeltetéséből előnyöket; A backend-üzemeltető: aki folyamatosan meghatározza a technológia jellemzőit, biztosítja az adatokat és az alapvető backend-támogató szolgáltatásokat, és ezért bizonyos fokú ellenőrzést gyakorol az MI-rendszer üzemeltetésével és működésével kapcsolatos kockázat felett.

tevékenységnek, eszköznek vagy folyamatnak, amely nem szerepel magas kockázatú MI-rendszerként e rendelet mellékletében, továbbra is vétkességen alapuló felelősség hatálya alá kell tartoznia, kivéve, ha szigorúbb nemzeti jogszabályok és fogyasztóvédelmi jogszabályok vannak hatályban. A rendelettervezet 8.§-a ezt az általános, vétkességen alapuló felelősséget a következőképpen határozza meg.

Az üzemeltető nem tehető felelőssé, ha az alábbi két körülmény közül bármelyik fennáll, így bizonyítani tudja, hogy a sérelem vagy kár okozása önhibáján kívül történt. Így bizonyítani tudja (1) hogy az MI-rendszert tudta nélkül aktiválták, és az ilyen, az üzemeltető ellenőrzésén kívül eső aktiválás megelőzésére minden észszerű és szükséges intézkedést megtettek, vagy (2) hogy kellő gondossággal járt el a következő tevékenységek végzése során:

- a megfelelő feladatra alkalmas és képességekhez képest megfelelő MI-rendszer kiválasztása,
- az MI-rendszer megfelelő üzembe helyezése,
- a tevékenységek nyomon követése és
- valamennyi elérhető frissítés rendszeres telepítése révén – az üzemelési stabilitás fenntartása.

Az üzemeltetőt a vétkességen alapuló felelősség alól sem mentesítheti az a körülmény, hogy a sérelmet vagy kárt az MI-rendszere által vezérelt autonóm tevékenység, eszköz vagy folyamat okozta. Nem felel viszont, ha a sérelmet vagy kárt vis maior okozta.

Sajnos a Parlament javaslatának közvetlen folytatása nem lett. Viszont 2022 szeptembere végén a Bizottság egyidejűleg két új irányelv javaslatot is közzétett, amelyekkel az MI rendszerek kártételeivel összefüggő kérdéseket is rendezni kívánta. Az uniós dokumentumokban korábban megjelölt felelősségi pillérek közül az egyik a termékfelelősségi szabályok egyéb okoknál fogva is időszerű felülvizsgálatát valósította meg, a másik az MI okozta károkért való deliktualis felelősség európai harmonizációja útján tette meg az első lépést.

4. A szerződésen kívüli polgári jogi felelősségre vonatkozó szabályoknak a mesterséges intelligenciához való hozzáigazításáról: felróhatóság és a gondossági kötelezettségek elmulasztása

A Bizottság 2022. szeptember 28-i irányelvjavaslatában (a továbbiakban AILD)¹⁸ a tagállami kártérítési felelősségi rendszerekbe minimálisan beható módon, pusztán e tényálláselemek tekintetében, meghatározott feltételek fennállásakor alkalmazandó bizonyítási szabályokat, vélelmeket állított fel. Az arányosság biztosítása érdekében kizárólag azon vétkességen alapuló felelősségi szabályok harmonizálását célozta meg, amelyek az MI-rendszerek által okozott károk miatt kártérítést igénylő személyekre háruló bizonyítási terhet érintik.

Az okozati összefüggésre vonatkozó bármely vélelem felállításakor gondosan kell mérlegelni akár a károsult, akár a károkozó, tágabban pedig a kártérítési felelősség funkcióira gyakorolt hatását.

Ezen okokból, de kizárólagosan a magas kockázatú rendszerek esetében az irányelvjavaslat a bizonyítási szükséghelyzet fennállta esetében (ha az a felperes részéről nem vezet eredményre¹⁹) a releváns bizonyítékok nyújtására vonatkozó követelményt határoz meg,

¹⁸ A Bizottság irányelv-javaslat a szerződésen kívüli polgári jogi felelősségre vonatkozó szabályoknak a mesterséges intelligenciához való hozzáigazításáról (a mesterséges intelligenciával kapcsolatos felelősségről szóló irányelv), COM/2022/496 final.

¹⁹ Az irányelv 3. cikk (2) bekezdése alapján a kártérítési igénnyel összefüggésben a nemzeti bíróság kizárólag akkor rendelheti el a bizonyítékoknak az (1) bekezdésben felsorolt személyek egyike általi bemutatását, ha a felperes minden arányos kísérletet megtett annak érdekében, hogy a releváns bizonyítékokat az alperestől beszeresse.

a szükséges és arányos mértékben. Ha a nemzeti bíróság felhívására az alperes ezt nem teljesíti, akkor a nemzeti bíróság vélelmezi, hogy az alperes nem tett eleget valamely vonatkozó gondossági kötelezettségnek, aminek igazolására az adott kártérítési igény érvényesítése céljából e bizonyítékot szánták.

Itt kell megjegyeznünk, hogy a gondossági kötelezettséget az irányelvtervezet úgy definiálta, mint a nemzeti vagy az uniós jogban meghatározott, annak érdekében előírt magatartási szabály, hogy elkerülhető legyen a nemzeti vagy uniós szinten elismert jogilag védett érdekek sérelme – ideértve az élet, a testi sérthetetlenség, a tulajdon és az alapvető jogok védelmét.

Mindamellet, hogy a bíróság a vélelemnek csak akkor nyit utat, ha ténylegesen és aktuálisan fennáll a bizonyítási szükséghelyzet, azaz az MI rendszer átláthatatlansága vagy autonómiája valóban megnehezíti az MI rendszer belső működése magyarázatát. Ebben az esetben az üzemeltető felróható magatartása és a káros kimenet vagy a kimenet elmulasztása közötti okozati összefüggést csak az alábbi feltételek együttes teljesülése esetén lehet vélelmezni:

- a felperes bizonyította, hogy az alperes (vagy akinek magatartásáért felelős) nem tett eleget az uniós vagy a nemzeti jogban meghatározott, közvetlenül a bekövetkezett kár kivédésére szánt gondossági kötelezettségnek, és
- az ügy körülményei alapján észszerűen valószínűsíthető, hogy a felróható magatartás befolyásolta az MI-rendszer által előállított kimenetet vagy a kimenet előállításának MI-rendszer általi elmulasztását, továbbá
- a felperes bizonyította, hogy a kárt az MI-rendszer által előállított kimenet, vagy a kimenet előállításának MI-rendszer általi elmulasztása idézte elő.²⁰

Magas kockázatú MI rendszer szolgáltatóját terhelő felelősség esetében az okozati összefüggést csak akkor lehet vélelmezni, ha bizonyítást nyert, hogy az AI Act-ben meghatározott gondossági kötelezettségek valamelyikét megszegte vagy elmulasztotta²¹, figyelembe véve az AI Act rendelkezései alapján a kockázatkezelési rendszerben tett lépéseket és a kockázatkezelési rendszer által elért eredményeket:

E vélelem tehát olyan felróható magatartásokra terjed ki, amelyek a nagy kockázatú MI-rendszerek szolgáltatói és felhasználói tekintetében az AI Act vonatkozó fejezeteiben meghatározott, bizonyos felsorolt követelményeknek való meg nem felelésből állnak, és amelyek esetében a meg nem felelés bizonyos feltételek mellett megalapozhatja az ok-okozati összefüggés vélelmét.²² A felhasználó vonatkozásában viszont a rá vonatkozó kötelezettségek megszegését kell bizonyítani.

Az AILD az arányosság érdekében nem nagy kockázatú MI rendszerek esetében a nemzeti bíróság mérlegelésére bizza, hogy az okozati összefüggés vélelmezhető-e, ha a nemzeti bíróság úgy ítéli meg, hogy a felperes számára rendkívül nehéz volna bizonyítani ok-okozati összefüggést.

Tapasztalhatjuk tehát, hogy az AILD alkalmazási körében is a gondossági kötelezettségek differenciálása megvalósult a szolgáltató és a felhasználó/alkalmazó között, továbbá az okozati összefüggés vélelmét kizárólag az AI Act által rögzített, nem pedig azon kívüli pl. nemzeti jog szerint megállapítható gondossági kötelezettség igazolt megszegéséhez kapcsolja. Alapvető problémát érzékelünk viszont a norma esetleges nemzeti átültetése esetében, hiszen a magyar deliktuális kártérítési jog eleve a felróhatóság vélelmével „dolgozik”. E szankció kilátásba helyezése tehát hatástalannak bizonyulhat. Viszont az exculpációs bizonyítás rendszere érvényesülését akár indokolatlanul korlátozhatja az előzőt feloldó rendelkezés, miszerint, ha az alperes bizonyítja, hogy a felperes észszerű erőfeszítéssel

²⁰ Vö. irányelvjavaslat 4. cikk (1) bekezdése.

²¹ Vö. irányelv-javaslat 4. cikk (2) bekezdés.

²² Vö. irányelv-javaslat (26) preambulumbekkezdés.

hozzáférhet az ok-okozati összefüggés bizonyításához elegendő bizonyítékhoz és szakértelemhez, akkor ez a vélelem, még hozzá a nagy kockázatú MI rendszerek esetében nem alkalmazható.²³

Itt kell párhuzamot vonnunk Sólyom László „A polgári jogi felelősség hanyatlása” című monográfiájában tett megállapításával: a potenciális károkozóval szemben megkívánt gondosság nemcsak, hogy szigorodik, objektivizálódik, hanem egyben szakosodik is. A gondossági mérce szakosodásának eredményeként jelöli meg a követelmények igen szoros kötődését a konkrét tényállásokhoz, s ennek folytán a vétkesség és a jogellenesség összemosódását.²⁴

A Bizottság javaslata ugyan lekerült a jogalkotási programról, viszont 2024. szeptemberében megjelent egy pótlólagos hatásvizsgálati tanulmány²⁵ az Európai Parlamenti Kutatószolgálat részéről, amely egyrészt összhangba kívánja hozni a javaslatot az elfogadott AI Act rendelkezéseivel, másrészt kiterjeszteni kívánja a magas kockázatú MI rendszerekre kívül a nagy hatású MI modellekre is (így a generatív MI rendszerekre). További fontos módosítási javaslata, hogy a kártérítési javaslat fogalmi keretrendszerét összhangba kell hozni az AI Act 14. cikkében körülírt emberi felügyeletre vonatkozó követelményekkel és a 26. cikkében meghatározott, a nagy kockázatú MI-rendszerek alkalmazóival szemben támasztott kötelezettségekkel. Nem elhanyagolható annak a jelentősége sem, hogy egy uniós egységes MI felelősségi rendszer megteremtése érdekében javasolja az Európai Parlamentnek a mesterséges intelligenciával kapcsolatos felelősségről szóló 2020-as állásfoglalásában javasolt, fentebb kifejtett szigorú felelősségi keretnek a felülvizsgált AILD-be való beépítését, különösen a magas kockázatú mesterséges intelligencia rendszerek esetében.²⁶

Szintén fontos megjegyezni, hogy a kártérítés felelősség egy adott tevékenység veszélyessége körében az individuumra gyakorolt negatív (károsító, hátrányt okozó) hatást vizsgálja, szemben az AI Actnek az általános társadalmi kockázatokra is kiterjedő kockázatelemzésével és kockázat-alapú besorolásával, így e két fogalmi csoportot nem szabad összemosni.

5. Termékfelelősség

Az AILD-val egyidőben közzétett új termékfelelősségi irányelv teljesen más utat futott be az uniós jogalkotási szintéren. 2024. március 12-én az EP elfogadta a hibás termékekért való felelősségről szóló irányelv szövegét, október 23-án pedig az Európai Tanács is aláírta a jogszabályt.²⁷ Az irányelv implementációjára 2026. december 9-ig kell sor kerülnie.

Az irányelv jelentős újításokat hozott a mesterséges intelligencia rendszerek vonatkozásában is. A termék fogalmát kiterjesztette az ingó dolog és a villamos energia kategóriáján kívül a szoftverre és a digitális gyártási fáljra. A digitális eszközök összetettségére tekintettel kiterjesztette a gyártón, az importáló és a forgalmazón kívüli további gazdasági szereplőkre a felelősséget.

Egy termék hibásnak tekintendő, ha nem nyújtja a bárki által jogosan elvárható, vagy az uniós vagy a nemzeti jogban előírt biztonságot. A termék hibájának vizsgálatakor figyelembe kell venni minden körülményt, többek között a forgalomba hozatalt vagy használatbavételt

²³ Irányelv-javaslat 4. cikk (4) bekezdés.

²⁴ SÓLYOM László: *A polgári jogi felelősség hanyatlása*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1977, 39.

²⁵ European Parliamentary Research Service: Proposal for a directive on adapting non-contractual civil liability rules to artificial intelligence Complementary impact assessment. PE 762.861 – September 2024.

²⁶ EPRS Proposal for a directive on adapting non-contractual civil liability rules to artificial intelligence Complementary impact assessment 14–15.o.

²⁷ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/2853 irányelve (2024. október 23.) a hibás termékekért való felelősségről és a 85/374/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (EGT-vonatkozású szöveg). HL L, 2024/2853, 2024.11.18, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/2853/oj>. A továbbiakban: PLD.

követően a termék folyamatos tanulásra vagy új tulajdonságok szerzésére való képességének a termékre gyakorolt hatása; és azt az időpontot, amikor a terméket forgalomba hozták vagy használatba vették, vagy amennyiben a gyártó ezen időpont után is megőrzi a termék feletti ellenőrzést, akkor az az időpont, amikor a termék kikerült a gyártó ellenőrzése alól.²⁸

A forgalomba hozatal helyett a gyártó ellenőrzésének megszűnése, mint a termékhibákat „véglegesítő” momentum nemcsak a termékhiba értékelésekor, hanem a mentesülés szempontjából is fontossá válik: mely időpontban kell rögzítenünk a gyártótól elvárható ismereteket a fejlesztési kockázat kérdésében: „a termék a forgalomba hozatalának vagy használatbavételének időpontjában, illetve abban az időszakban, amikor a gyártó ellenőrzése alá tartozott, a tudományos és műszaki ismeretek objektív állása nem volt olyan, hogy a hiba felismerhető legyen”.²⁹

Új fogalomként jelenik meg tehát a gyártó ellenőrzése. Amely vagy azt jelenti, hogy a termék gyártója elvégzi, vagy harmadik fél eljárása tekintetében engedélyezi vagy jóváhagyja: egy alkotóelem – többek között szoftverfrissítések vagy -fejlesztések – beépítését, összekapcsolását vagy rendelkezésre bocsátását; vagy a termék módosítását, beleértve a jelentős módosításokat is. A gyártó ellenőrzésének minősül az is, ha a termék gyártója képes saját maga vagy harmadik fél közvetítésével szoftverfrissítéseket vagy -fejlesztéseket biztosítani.³⁰

A gyártó ellenőrzése alatt állás időszakára kiterjesztett termékfelelősség körében még inkább megkérdőjeleződik az, hogy valóban objektív, szigorú felelősségről beszélünk-e.³¹ Mindazonáltal a mentesülési okok megfogalmazásukban továbbra is azt tükrözik, hogy nem a gazdasági szereplő magatartásának a szubjektív minősége, hanem a termékhibát eredményező külső ok vagy éppen az okozati kapcsolat hiánya vezethet a gazdasági szereplő (gyártó) mentesüléséhez.³²

Az irányelv jelentős újítása a károsutat terhelő bizonyítás teher enyhítését szolgáló szabályok bevezetése egyrészt a bizonyítéknyújtási kötelezettség bevezetése, másrészt vélelmek felállítása a termék hibájára illetve a termékhiba és a kár közötti ok-okozati összefüggésre.

Vélelmezni kell a termék hibáját, ha (1) az alperes nem mutatja be, bár kötelezettsége lenne, a releváns bizonyítékokat; vagy (2) a felperes bizonyítja, hogy a termék nem felel meg a kötelező termékbiztonsági követelményeknek; vagy (3) a felperes bizonyítja, hogy a kárt a termék nyilvánvaló működési hibája okozta észszerűen előrelátható használat során vagy szokásos körülmények között.³³

Mivel a szigorú felelősség alapja itt a termékhiba maga, nem pedig az AILD vagy az EP rendelettervezet által célba vett magatartás/tevékenység, ezért nem a gyártói magatartás és a kár, hanem a termékhiba és a kár közötti okozati összefüggés vonatkozásában teremt a jogszabály vélelmet: A termék hibája és a kár közötti ok-okozati összefüggést vélelmezni kell, amennyiben megállapítást nyer, hogy a termék hibás, és az okozott kár jellemzően összefügg a kérdéses hibával.³⁴ E vélelem kiegészül a nemzeti bíróság mérlegelésére bízott azon esetkörrel, amikor a bizonyítási szükséghelyzet a bizonyítékok nyújtása mellett is akadályozza a károsultat a kárigénye érvényesítésében viszont legalább a termékhiba és vagy az okozati összefüggés valószínűségét bizonyította.

²⁸ PLD 7. cikk.

²⁹ PLD 11. cikk.

³⁰ PLD 4. cikk 5. pont.

³¹ Herbert ZECH: Liability for AI: public policy considerations, *ERA Forum*, Vol. 22, 2021, 154; Gerhard WAGNER: Robot Liability, in Sebastian LOHSSE, Reiner SCHULZE, Dirk STAUDENMAYER (eds), *Liability for Artificial Intelligence and the Internet of Things, Nomos*, Baden-Baden, 2019, 34.

³² Vö. mentesülési okok: PLD 11. cikk.

³³ PLD 10. cikk (2) bekezdés.

³⁴ PLD 10. cikk (3) bekezdés.

6. Záró gondolatok

A vétkességen/felróhatóságon alapuló felelősségi alakzatokra adott uniós szabályozási javaslatok tükrözik az MI rendszerek sajátosságaiból eredő, a kártérítési felelősség alapkérdéseire gyakorolt hatásokat. Az MI fejlesztésével, gyártásával és felhasználásával szemben támasztott, napjainkban kiképződő, és a jelenlegi etikai követelményekből konkretizálódó összetett jogi és műszaki természetű kötelezettségek szorosan össze fognak fonódni a kártérítési felelősségi kérdésekkel. A közvetlen emberi magatartás és a kimenet közé ékelődő művi ágens cselekvése miatt az üzemeltetővel szemben támasztott gondossági kötelezettségek köre fogja befolyásolni annak a vétkességen/felróhatóságon alapuló felelősségét.

Sólyom László üzenete juttatja eszünkbe, a „Polgári jogi felelősség hanyatlása” című monográfiáját, azonban nem feledkezhünk meg arról a meglátásáról sem, hogy „az objektivizálódást, a felelősség szigorodását a felelősség szempontjain túlnéző szociális és gazdasági érdek mozgatja: a károk minden áron való fedezése. Ahogy a károsult érdekének uralma ezt felelősségen kívüli fedezési technikákkal biztosítja, illetőleg a felelősséget ilyenekkel kombinálja, úgy jut lélegzethez, ettől a tehertől megszabadulva, a másik oldalon az individuális felelősség.”³⁵ A kötelező felelősségbiztosítás, a társadalmi kárelosztás további formáinak terjedése segíthet tehát, mindazonáltal nem feledkezhünk meg a felróhatóság szubjektív elemei vonatkozásában a bizonyítási szükséghelyzet „mocsaráról”³⁶.

Meglátásom, hogy a veszélyes üzemi felelősség alakzata még mindig magán hordozza az emberi magatartástól, közvetlen emberi cselekvéstől objektív felelősség azon sajátosságait, amelyek Marton Géza tolmácsolásában az autóm cselekvésre képes MI rendszerek káros következményiért való felelősségi vagy kompenzációs kérdésekre megnyugtatóbb válaszokat adhatnak. A technológiai fejlődést eddig kiszolgáló veszélyes üzemi felelősségnek a magyar különös felelősségi alakzatok között az alkalmazási potenciálja jelentős, azonban egyben véges is.

A magyar kártérítési felelősségi szabályokra az MI által okozott károk kompenzálása körében a közeljövőben gyökeres változást hozhat az Európai Unió növekvő jogharmonizációja. Az AI Act rendelet fokozatos, 2026. augusztusáig megvalósuló hatályba lépése, a termékfelelősségi irányelv 2026. decemberéig megvalósítandó implementációja már a küszöbön áll, amely a nemzeti szabályozási környezettől is fokozatos „felfejlődést”, rugalmas adaptációt vár el. Ebben a folyamatban nem lehet figyelmen kívül hagyni azokat a még el nem fogadott, de az EU részéről már artikulált szabályozási javaslatokat, amelyek a MI felelősségi rendszerhez újabb kirakós darabokként járulhatnak.

³⁵ SÓLYOM i.m. 18.

³⁶ A kifejezésre vö. MARTON Géza: A polgári jogi felelősség, Triorg, Budapest, 1992, 304.

Felhasznált irodalom

- Jean-Sébastien BORGHETTI: How can Artificial Intelligence be Defective? In: Sebastian Lohsse – Reiner Schulze – Dirk Staudenmayer (szerk.) *Liability for Artificial Intelligence and the Internet of Things*. Münster Colloquia on EU Law and the Digital Economy IV, Nomos, Baden-Baden, 2019, 63–76. <https://doi.org/10.5771/9783845294797-63>.
- EU-HLEG: Ethics guidelines for trustworthy AI. 2019. április 8. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/ethics-guidelines-trustworthy-ai>.
- European Parliamentary Research Service: Proposal for a directive on adapting non-contractual civil liability rules to artificial intelligence Complementary impact assessment. PE 762.861 – September 2024.
- Expert Group Report on Liability for Artificial Intelligence and Other Emerging Digital Technologies (a továbbiakban: Expert Group Report on Liability 2019). <https://doi.org/10.2838/573689> <https://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupMeetingDoc&docid=36608>,
- Bernard A. KOCH: The Grey Zone Between Fault and Strict Liability ... and where to place AI. in Sebastian LOHSSE, Reiner SCHULZE, Dirk STAUDENMAYER (eds.) *Liability for AI*. Münster Colloquia, Nomos, Baden-Baden, 2023, 27–40.
- MÁDL Ferenc: A deliktuális felelősség, Mádl Ferenc Intézet, Budapest, 2022, 2. kiadás.
- MARTON Géza: A polgári jogi felelősség, Triorg, Budapest, 1992.
- MENYHÁRD Attila: A technológiai fejlődés hatása az alapjogok érvényesülésére, *Közjegyzők Közlönye*, 2022/3, 5–22.
- MENYHÁRD Attila: Hungary in Helmut KOZIOL (szerk.) *Basic Questions of Tort Law From a Comparative Perspective*, Jan Sramek Verlag, Wien, 2015.
- PUSZTAHELYI Réka: Bizalmunkra méltó MI. *Publicationes Universitas Miskolcensis Sectio Juridica et Politica* 2019/2, 97–122.
- PUSZTAHELYI Réka: Emberi döntéshozatalt segítő, illetve kiváltó mesterséges intelligencia alkalmazásával okozott károkért való felelősség, *Miskolci Jogi Szemle*, 2020/3, 132–139.
- SÓLYOM László: *A polgári jogi felelősség hanyatlása*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1977.
- Gerald SPINDLER: User Liability and Strict Liability in the Internet of Things and for Robots. In: Sebastian Lohsse – Reiner Schulze – Dirk Staudenmayer (szerk.): *Liability for Artificial Intelligence and the Internet of Things*. Münster Colloquia on EU Law and the Digital Economy IV Nomos, Baden-Baden, 2019, 125–144. <https://doi.org/10.5771/9783845294797-125>.
- Sarah STERZ, Kevin BAUM, Sebastian BIEWER, Holger HERMANN, Anne LAUBER RÖNSBERG, Philip MEINEL, Markus LANGER: On the Quest for Effectiveness in Human Oversight: Interdisciplinary Perspectives. In ACM Conference on Fairness, Accountability, and Transparency (ACM FAccT '24), June 3–6, 2024, Rio de Janeiro, Brazil. ACM, New York, NY, USA, 2024. <https://doi.org/10.1145/3630106.3659051>.
- Gerhard WAGNER: Robot Liability, in Sebastian LOHSSE, Reiner SCHULZE, Dirk STAUDENMAYER (eds), *Liability for Artificial Intelligence and the Internet of Things*, Nomos, Baden-Baden, 2019, 25–62.
- Herbert ZECH: Liability for AI: public policy considerations, *ERA Forum*, Vol. 22, 2021, 147–158. <https://doi.org/10.1007/s12027-020-00648-0>.